ฟ้อนล่องน่าน : แนวทางการสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

Fon Long Nan : The Guideline of Creation to Enhance Buddhist Arts and Culture of Nan Municipality, Nan Province

ศิริรัตน์ มณเฑียร[1],
ชำนาญ เกิดช่อ[2] และ สิทธิชัย อุ่นสวน[3]
วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1,2,3]
Sirirat Montien[1],
Chamnarn Kerdchor[2] and Sittichai Unsaun[3]
Nakhon Nan Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University[1,2,3]
Corresponding Author, Email: ratmontien@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของฟ้อนล่องน่าน จังหวัดน่าน 2) ยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน และ 3) เสนอแนวทางการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มช่างฟ้อน ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำทางภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน สามารถทำได้โดย 1) ยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมเชิงพุทธด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ควรจัดทำคู่มือการฟ้อนล่องน่าน โดยความร่วมมือจากหน่วยงานเทศบาลเมืองน่าน ในการสร้างนโยบายที่ช่วยสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดน่าน

---

* ได้รับบทความ: 25 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2567
Received: 25 July 2023; Revised: 29 May 2024; Accepted: 22 June 2024

ในการเพิ่มจำนวนช่างฟ้อน มีการสอนฟ้อนล่องน่านให้ถูกต้องตามแบบฉบับของวัฒนธรรมจังหวัดน่าน โดยครูนาฏศิลป์ที่มีความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่าน เพื่อให้เกิดความสวยงาม พร้อมเพรียง ซึ่งช่างฟ้อนต้องใช้สมาธิ สติ ตามหลักพระพุทธศาสนา ควรนำฟ้อนล่องน่านบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นและเทศบัญญัติ เพื่อจะจัดทำโครงการเกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่านต่อไปอย่างยั่งยืน สามารถนำไปต่อยอดแสดงในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและงานประเพณีต่าง ๆ ได้ 2) สร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมเชิงพุทธโดยมีผู้บรรยายหรือพิธีกรในการบรรยายท่าฟ้อน เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจอวัจนภาษาที่ช่างฟ้อนล่องน่านได้ถ่ายทอดออกมาทางกาย การสร้างสรรค์การแต่งกายของช่างฟ้อนให้มีรูปแบบหลากหลาย มีสีสันโดดเด่นและสวยงามพร้อมเพรียงมากขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์; ฟ้อนล่องน่าน; ศิลปวัฒนธรรม

Abstract

This research had objectives, 1) to study the history of Fon Long Nan, Nan province, 2) to enhance the creativity of Fon Long Nan to promote the Buddhist art and culture of Nan municipality, Nan province, 3) to propose a creative guideline for the Fon Long Nan to promote the Buddhist art and culture of Nan municipality, Nan province. This research is qualitative, key performant consisted of a group of dancers, local leaders, intellectual leaders, village philosophers, and scholars, with total 20 participants.

The results of the research found that: The guidance can be established creativity to promote Buddhist art and culture of Nan municipality, Nan province can be accomplished by, 1) enhancing the creativity of Fon Long Nan to promote Buddhist art and culture by publicizing through various media and should make the Fon Long Nan handbook by co-operates with organizations in Nan municipality area, to form policy that could inherit the culture of Nan province, and to increase the number of dancers. Fon Lon Nan is taught according to the tradition of Nan culture by knowledgeable dance teachers with specialized in Fon Long Nan, to achieve beauty in harmony, dancers must use concentration and mindfulness according to Buddhist principles. Fon Long Nan should be included in local development plans and ordinances, to create a project about the Fon Long Nan sustainably that can be further displayed on Buddhist important days and various traditional events. 2) Inventive Fon Long Nan to promote Buddhist art and culture

by having a speaker or an emcee describe the dancing posture for audiences to understand the non-verbal language that is conveyed physically. Moreover, the creation of dancers' costumes has a variety of styles, there are more striking and beautiful colors in harmony.

Keywords: Creation; Fon Long Nan; Arts and Culture

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ถือได้ว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยบริบทของประเทศที่แบ่งภูมิภาคออกเป็นสี่ภาคคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ ทำให้แต่ละภาคมีบริบทวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน มีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตัวเองขึ้นทำให้พฤติกรรมการแสดงออกเกิดการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความเชื่อของกลุ่มคนในสังคมนั้น ๆ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเป็นภาพสะท้อนถึงชีวิต ความสามารถทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละภาคของคนในยุคสมัยนั้น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการแสดงออกถึงสติปัญญาอันชาญฉลาดของบุคคลในสังคม ซึ่งถูกหล่อหลอมและสั่งสมถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกออกมาอย่างแจ่มชัด จริงใจ เป็นลักษณะของภูมิปัญญาที่แสดงถึงความสันทัดชัดเจนใน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และศาสตร์ศิลป์นานาประการที่สังคมมนุษย์แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกันระหว่างคนต่างชุมชนด้วยกัน (ธรรมจักร พรหมพ้วย, 2550)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ สั่งสม และสืบทอดมาเป็นเวลายาวนานนับหลายร้อยปี การที่เราได้มีศิลปวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ชาติไทยของเรามีความเจริญและมีอารยธรรมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าชาติอื่น ดังนั้น การธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งที่สามารถบ่งชี้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ได้อย่างดียิ่งนั้นคือ “นาฏศิลป์” ซึ่งเป็นศาสตร์ทางศิลปะที่รู้จักกันดีในรูปแบบของการแสดงที่มีลีลาอ่อนช้อยงดงาม บ่งบอกถึงความประณีตรักสวยรักงาม (เรณู โกสินานนท์, 2545) แฝงด้วยจินตนาการและศิลปะอันละเอียดอ่อนของคนไทย แสดงถึงความเป็นอารยธรรมที่รุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติที่ได้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณสามารถแสดงออกได้โดยตนเองทั้งในลักษณะที่เข้มแข็งและอ่อนโยน นาฏศิลป์ถือว่าเป็นภาษาสากลเช่นเดียวกับดนตรี แต่สามารถเห็นได้ด้วยตาทำความเข้าใจได้ทันที นาฏศิลป์ไทยถือ การแสดงพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกจากชีวิตของคนในท้องถิ่นที่มีความคิดความเชื่อด้วยจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกที่บริสุทธิ์ตลอดจนความเชื่อด้วยลีลาการเคลื่อนไหวการใช้ปฏิภาณไหวพริบในการสร้างสรรค์ความงามที่มีความโดดเด่นจนถือเป็นเอกลักษณ์ ลักษณะการแสดงเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานในแบบการแสดงที่มีความเกี่ยวโยง

กับสภาพภูมิประเทศ สังคม วัฒนธรรมและความเจริญของท้องถิ่นตามสภาพของเชื้อชาติ ศาสนา สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในสังคมยุคนั้น (กรมศิลปากร, 2550) ภาษาถิ่นทางภาคเหนือที่นิยมใช้เรียกการแสดงของนาฏศิลป์ว่า “ฟ้อน”

จังหวัดน่านเป็นหนึ่งในกลุ่มของภาคเหนือตอนบนเป็นจังหวัดหนึ่งในล้านนาตะวันออกที่มีอารยธรรม วัฒนธรรมอันมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อ ประกอบกับสภาพบริบทแวดล้อมทางธรรมชาติที่โอบล้อมด้วยขุนเขาและมีแม่น้ำสายหลักหล่อเลี้ยงชีวิต คือ แม่น้ำน่าน เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณีของชาวจังหวัดน่าน และเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของศิลปะการแสดงของนาฏศิลป์หนึ่งในศิลปะการแสดงของจังหวัดน่านที่มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่มีใครเหมือนนั่นก็คือ “การฟ้อนล่องน่าน” ซึ่งเป็นการฟ้อนที่มีความสวยงามตามแบบฉบับของชาวจังหวัดน่านที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาโดยอาศัยภูมิปัญญาของผู้รู้ คือ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำในด้านวัฒนธรรมและหน่วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดน่าน พมจ.น่าน เทศบาลเมืองน่าน โรงเรียน วัด และชุมชน การฟ้อนล่องน่านถ่ายทอดความเป็นมาของชาวน่าน ประวัติของจังหวัดน่าน รวมถึงความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีความเชื่อถือว่าการฟ้อนล่องน่านเป็นการฟ้อนเพื่อสักการบูชาองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา มีการฟ้อนในงานบุญต่าง ๆ เช่น งานบวช การแสดงวัฒนธรรมงานเทศกาลพื้นบ้านและงานเทศการต่าง ๆ และงานประเพณีประจำปีที่หน่วยงานให้การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น การฟ้อนล่องน่านเป็นการฟ้อนที่มีความอ่อนช้อยสวยงาม ท่ารำฟ้อนแต่ละท่าจะมีเอกลักษณ์ของน่านเฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับแม่ครูที่ถ่ายทอดแนะนำการฟ้อน ใช้เสียงดนตรีประกอบการฟ้อนจากวงกลองล่องน่าน ในส่วนการแต่งตัวของช่างฟ้อนยังใช้เสื้อผ้าพื้นเมืองตามแบบฉบับการแต่งกายในชุดฟ้อนล่องน่านมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลท่าฟ้อนมาจากภายนอก ช่างฟ้อนเมืองน่านก็สามารถผสมผสานได้อย่างลงตัวและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การฟ้อนล่องน่านเป็นรูปแบบของศิลปะแห่งอวัจนภาษา (สมเดช อภิชยกุล, 2552) การแสดงของชาวน่านซึ่งมีท่าทีอ่อนช้อยและเป็นไปแบบช้า ๆ ตามวิถีชีวิตของคนน่าน มีดนตรีประกอบคือ กลอง ฆ้อง และ ปี่แน ดนตรี และท่วงท่าการร่ายรำดังกล่าวถ้าได้ชมและได้ฟังจะมีความสวยงาม ซาบซึ้ง ชื่นใจ คล้อยตามดนตรีอันไพเราะ ผู้ที่ร่ายรำหรือช่างฟ้อนต้องมีความตั้งใจและมีสมาธิ ใจเย็น อดทน ต่อการฝึก การรำ นอกจากนี้การฟ้อนล่องน่านยังเป็นการบริหารกายซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับการโยคะ เนื่องจากต้องใช้ทุกส่วนของร่างกายในการร่ายรำซึ่งสอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของสมาธิและสติอีกด้วย ต่อมาทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่านได้มีการจัดระเบียบมาตรฐานการฟ้อนขึ้นมาใหม่ในปี 2551 ภายใต้โครงการภูมิบ้านภูมิเมืองด้านศิลปะการแสดงการฟ้อนล่องน่าน (วัฒนธรรมจังหวัดน่าน, 2551) เพื่อให้การฟ้อนมีความถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อจัดระเบียบท่าฟ้อนให้เกิดความสวยงาม และ

สะดวกในการถ่ายทอด จังหวัดน่านได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาทำการฝึกสอนการฟ้อนล่องน่านตามรูปแบบการฟ้อนใหม่ หลังจากนั้นมา ศิลปะและวัฒนะธรรมร่วมสมัยใหม่จากภายนอกได้เข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้สิ่งวัฒนธรรมและการแสดงออกทางพฤติกรรมทางด้านศิลปะการแสดงมีบทบาทกับเยาวชนและชาวบ้านมากขึ้น ทำให้ฟ้อนล่องน่านค่อย ๆ หายไปจากวิถีชีวิตของคนน่าน และเหตุผลอีกประการหนึ่ง เนื่องจากครูผู้รู้ที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความรู้ในศิลปะการฟ้อนล่องน่านได้ขาดการสืบทอดการฟ้อนให้กับคนรุ่นใหม่

ด้วยเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน เนื่องจากการถ่ายทอดศิลปะการแสดงดังกล่าวได้เริ่มจางหายไปกับบริบทของสังคมความเป็นน่าน และอีกประการผู้ที่จะมาสืบทอดศิลปะการแสดงนี้มีจำนวนน้อย มีสภาวะการแข่งขันของโลกสมัยใหม่และการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการศึกษาเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธในเขตเทศบาลเมืองน่าน รวมถึงเสริมสร้างการเรียนรู้การฟ้อนล่องน่านให้กับประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ และอนุรักษ์สืบทอดให้ดำรงอยู่คู่กับสังคมเมืองน่านสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของฟ้อนล่องน่านจังหวัดน่าน
2. เพื่อยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนช่างฟ้อนล่องน่าน 5 คน 2) ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำทางภูมิปัญญา 5 คน 3) ตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์การฟ้อนล่องน่าน/ปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน และ 4) ครูผู้สอนนาฏศิลป์ในโรงเรียน/นักวิชาการ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และ ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับฟ้อนล่องน่าน : แนวทางการสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยดำเนินการร่วมกับผู้นำกลุ่มช่างฟ้อน ผู้นำทางธรรมชาติ ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่าน โดยมีประเด็นสนทนา เช่น ประวัติความเป็นมาของการฟ้อนล่องน่าน คุณค่า ค่านิยม และความสำคัญของการฟ้อนล่องน่าน

3. ปฏิบัติการยกระดับการฟ้อนล่องน่านภาคสนาม โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจงเพื่อยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่าน ให้มีความหลากหลายมิติ ทั้งมิติด้านศิลปะ มิติพหุวัฒนธรรม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มช่างฟ้อนของเทศบาลเมืองน่าน รวมถึงจัดกิจกรรมการถ่ายทอดฟ้อนล่องน่าน และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้อนล่องน่าน ในงานแห่ผ้ากฐินพระราชทานประจำปี 2565 ของวัดหลวง พร้อมร่วมจัดการถ่ายทอดการฟ้อนล่องน่านผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัด และระดับประเทศที่มาทำการถ่ายทอดสดทุกปี คือ ไทยพีบีเอส โดยการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยอันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนล่องน่าน คุณค่า ความสำคัญ และการปรับกับพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของการฟ้อนล่องน่าน คุณค่าและความสำคัญของการฟ้อนล่องน่าน

3. สัมภาษณ์ผู้มีส่วน ร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์อันประกอบไปด้วย ผู้นำกลุ่มช่างฟ้อน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนสำคัญซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟ้อนล่องน่าน

4. สังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยดูพฤติกรรมการแต่งกาย ภาษา และวัฒนธรรมของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมการฟ้อนล่องน่านในงานต้อนรับผ้ากฐินพระราชทานวัดหลวง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาผ่านทางคุณค่าของการฟ้อนล่องน่านและความสำคัญผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีการจดบันทึกและบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดพิมพ์บันทึกข้อความ นำข้อความที่ได้มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์

ของงานวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบกับบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การฟ้อนล่องน่าน : แนวทางการสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของฟ้อนล่องน่านจังหวัดน่าน

การฟ้อนล่องน่านมีความเป็นมาจากการย้ายเมืองโดยการนำของพญาการเมือง ย้ายเมืองจากเมืองวรนคร (เมืองปัว) มายังเวียงภูเพียงแช่แห้ง ในการย้ายเมืองนั้นได้ใช้เส้นทางน้ำผ่านแม่น้ำน่านเป็นเส้นทางหลัก มีการล่องแพอพยพข้าราชบริพารลงมา (ประภาศรี ศรีประดิษฐ์, 2559) ขณะล่องตามแม่น้ำน่านมานั้น ได้มีการขับดนตรีประกอบด้วย ทำให้ผู้ที่อยู่บนแพอยากจะคลายความเมื่อยล้าจึงลุกขึ้นฟ้อนบนแพที่ล่องมา ต่อมาได้มีการนำเอาการฟ้อนนั้นมาใช้ในการฟ้อนบนเรือแข่ง ทีมใดที่เป็นผู้ชนะฝีพายในเรือนั้นจะลุกขึ้นฟ้อนเพื่อแสดงความดีใจ อีกทั้งยังได้รับเกียรติจากเจ้าผู้ครองนครน่านลงไปฟ้อนบนลำเรือของผู้ชนะด้วย จากการฟ้อนบนเรือได้นำท่าฟ้อนล่องน่าน ขึ้นมาฟ้อนบนพื้นดินโดยเริ่มจากการฝึกสอนและใช้ฟ้อนต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งจำกัดอยู่ในคุ้มหลวง ผู้ที่จะทำการฟ้อนคือกลุ่มลูกหลานเจ้าผู้ครองนครน่าน (เสนี จินตเกษม, 2554) ต่อมายุคสมัยการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การฟ้อนล่องน่านถูกเผยแพร่ออกมาภายนอกคุ้มหลวง ทำให้เกิดการสืบทอดของชุมชนโดยนำมาฟ้อนในงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ

2. การยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

การยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่านสามารถทำได้ ดังนี้

1) ประสานงานกับผู้บริหารของเทศบาลเมืองน่านเพื่อเล็งเห็นความสำคัญเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของการฟ้อนล่องน่าน ทำให้เกิดนโยบายในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน และผลักดันเรื่องการฟ้อนล่องน่านเข้าสู่แผนและเทศบัญญัติของเทศบาลเมืองน่านต่อไป โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่านและภาคีเครือข่ายจากหมู่บ้านนอกเขตเทศบาล นอกจากนี้ยังผลักดันให้นำเรื่องการฟ้อนล่องน่าน บรรจุเข้าไปในแผน/หลักสูตรของสถานศึกษามากขึ้น

2) เพิ่มจำนวนของช่างฟ้อนมากขึ้นตั้งแต่เยาวชนจนถึงผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่านและภาคีเครือข่ายจากหมู่บ้านนอกเขตเทศบาล เนื่องจากการฟ้อนล่องน่านจะนิยมฟ้อนกันเป็นหมู่คณะ ทำให้ต้องใช้ผู้ฟ้อนจำนวนมากด้วยความเชื่อเรื่องของการที่ชาวน่าน

ในสมัยก่อนฟ้อนล่องน่านเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เนื่องจากพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดน่านเป็นอย่างยิ่ง

3) สร้างโอกาสและพื้นที่การแสดง โอกาสและพื้นที่การแสดงการฟ้อนล่องน่านแต่เดิมนิยมแสดงในงานแข่งเรือประจำปีเป็นหลักและนาน ๆ ครั้ง จะแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานปีใหม่เมือง งานประเพณีทอดกฐิน งานตานก๋วยสลาก ทำให้โอกาสจะถ่ายทอดและฝึกซ้อมน้อยมาก สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เทศบาลเมืองน่าน และกลุ่มสตรีเทศบาลเมืองน่าน ควรทำความร่วมมือสร้างเครือข่ายฟ้อนล่องน่าน โดยให้ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดและฝึกซ้อมเยาวชนคนรุ่นใหม่ในการสืบต่อการฟ้อนล่องน่าน โดยสร้างเวทีการถ่ายทอดและแสดงฟ้อนล่องน่านให้กับชุมชน อาทิเช่น การฟ้อนต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ที่เข้ามาสู่จังหวัดน่าน ที่มีกิจกรรมถนนคนเดิน บริเวณข่วงเมืองน่าน ในทุก ๆ วันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ของสัปดาห์ รวมถึงการนำช่างฟ้อนของแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน หมุนเวียนเปลี่ยนกันให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. แนวทางการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

แนวทางการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน มี 3 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางด้านการสร้างเรื่องราวให้กับท่าฟ้อน การฟ้อนล่องน่านเกิดจากการที่เจ้าผู้ครองนครน่านย้ายเมืองจากเมืองปัวสู่เวียงภูเพียงแช่แห้ง โดยการนำข้าราชบริพารล่องเรือมาตามลำน้ำน่าน ซึ่งใช้ระยะเวลานานทำให้ผู้ที่โดยสารอยู่บนเรือเกิดความเมื่อยล้า จึงลุกขึ้นฟ้อนตามจังหวะดนตรีที่ขับประโคมบนเรือ โดยผู้ฟ้อนคิดค้นท่าทางการฟ้อนเลียนแบบธรรมชาติที่พบเห็น ปัจจุบันได้มีการนำการฟ้อนล่องน่านจากบนเรือมาใช้ฟ้อนบนพื้นดิน นำเอาท่าฟ้อนมาประยุกต์และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ผู้ฟ้อนต่างฟ้อนตามกระบวนท่าที่ถูกถ่ายทอดมา โดยไม่ทราบถึงที่มาและความสำคัญของการฟ้อนแต่ละท่า กอปรกับขณะแสดงฟ้อนล่องน่าน ไม่มีการบอกถึงท่าฟ้อนและความสำคัญ จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงอรรถรสของศิลปะการฟ้อนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นควรมีการสร้างเรื่องราวให้กับท่าฟ้อน เพื่อบอกถึงที่มาและความสำคัญของท่าฟ้อนล่องน่าน โดยจัดทำคู่มือการฟ้อนล่องน่านให้กับผู้ฝึกฟ้อนและมีผู้บรรยายหรือพิธีกรเพื่อบรรยายความหมายของท่าฟ้อนแต่ละท่าให้กับผู้รับชมเพื่อความเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวกันของท่าฟ้อน

2) แนวทางด้านการส่งเสริมสนับสนุนการแต่งกายของฟ้อนล่องน่าน เดิมไม่ได้กำหนดรูปแบบการแต่งกาย เพียงให้มีความประณีตสวยงามและเหมาะสม ผ้าน่านหรือผ้าลายน้ำไหลเป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดน่าน โดยลายของผ้าเลียนแบบมาจากการไหลของแม่น้ำน่าน ในการฟ้อนแต่ละครั้งช่างฟ้อนจะนิยมแต่งกายด้วยผ้าลายน้ำไหลและซิ่นม่าน หรือแต่งกายตามแบบวิถีชีวิตแต่ละท้องถิ่น (สักก์สีห์ พนสันติกุล, 2556)

สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่านมีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนการกำหนดรูปแบบเครื่องแต่งกายสำหรับช่างฟ้อนให้มีความเหมาะสม เข้ากับยุคสมัยสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ของคนน่าน

3) ปรับท่ารำให้ถูกต้องอ่อนช้อยตามแบบฉบับของวัฒนธรรมจังหวัดน่านโดยเทศบาลเมืองน่านมีการประสานงานไปยังครูสอนนาฏศิลป์ในการปรับท่าฟ้อน จัดแถวจากเรียงหน้ากระดานมาจัดเป็นการฟ้อนที่หลากหลายโดยปรับฟ้อนจับคู่เดินเข้าออก มีการฟ้อนเป็นวงกลม มีการฟ้อนเป็นครึ่งวงกลมและการย่างเท้าสลับแถวซึ่งปัจจุบันสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสถานที่ฟ้อนได้ จัดแถวเรียงลำดับของช่างฟ้อนตามความสูงเรียงลำดับได้ดีขึ้นและเป็นระเบียบสวยงาม เกิดความพร้อมเพียงการฟ้อนล่องน่านจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและพร้อมเพรียงกันคือ หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาดังคำที่กล่าวว่า “สุขา สงฆสส สามคฺคี” ความสามัคคีของหมู่คณะนำสุขมาให้ ด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้มีความรัก สามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน (ศราวุธ จันทรขำ, 2563) สอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างไรให้มีความสุข นับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะเรื่องของการนาฏศิลป์การฟ้อนล่องน่านที่ปรากฏ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าทุกกิจกรรมที่จะมีการฟ้อนล่องน่าน ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่ ประกอบกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้มีสมาธิ การฟ้อนล่องน่านจะประสบความสำเร็จได้จำต้องอาศัยสมาธิที่ตั้งมั่นแน่วแน่ จิตใจจดจ่ออยู่กับเสียงจังหวะดนตรี และท่าทางประกอบการฟ้อนในแต่ละท่า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย ฟ้อนล่องน่าน : แนวทางการสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมเชิงพุทธ

การฟ้อนล่องน่านเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่าน จากรุ่นสู่รุ่น จนกระทั่งปัจจุบันวัฒนธรรมทางตะวันตกได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน การฟ้อนล่องน่านขาดความเอาใจใส่และสานต่อจากคนรุ่นใหม่และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่านเดิมมีจำนวนลดลง ปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่านได้มีอายุมาก ทำให้วัฒนธรรมการฟ้อนล่องน่านเริ่มเลือนหายไปจากวิถีของคนน่าน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการยกระดับการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงพุทธสามารถทำได้โดยการประสานงานกับทางเทศบาลเมืองน่าน เพื่อทำให้เกิดนโยบายด้านการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีการฟ้อนล่องน่านของจังหวัดน่าน ในการเพิ่มจำนวนช่างฟ้อนในแต่ละชุมชนจากเดิมมีช่างฟ้อนล่องน่านจำนวนไม่มาก บางชุมชนไม่มีช่างฟ้อนล่องน่าน จากนโยบายดังกล่าวทำให้ทุกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่านมีช่างฟ้อนฯ อย่างน้อยชุมชนละ 10 คน และมีการนำครูนาฏศิลป์ที่มีความรู้

เกี่ยวกับการฟ้อนฯ เข้าไปสอนให้กับช่างฟ้อนฯ ของแต่ละชุมชน โดยช่วยปรับท่าฟ้อนให้ถูกต้องตามแบบฉบับของวัฒนธรรมจังหวัดน่าน สอนให้เกิดความอ่อนช้อยสวยงามของท่าฟ้อนและฝึกซ้อมเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงในหมู่ช่างฟ้อนจำนวนมากซึ่งที่ช่างฟ้อนจะฟ้อนได้สวยงาม พร้อมเพรียงต้องใช้สมาธิตามหลักของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังได้นำการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีการฟ้อนล่องน่านของจังหวัดน่าน เข้าไปหารือเพื่อบรรจุให้มีการยกระดับการฟ้อนล่องน่านในแผนพัฒนาท้องถิ่นและเทศบัญญัติ เพื่อจะจัดทำโครงการเกี่ยวกับการฟ้อนล่องน่านต่อไปอย่างยั่งยืน สามารถนำไปต่อยอดแสดงในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา งานถวายผ้ากฐิน ประเพณีทานสลากภัต และงานขึ้นพระธาตุ เป็นต้น ทำให้มีการเพิ่มพื้นที่ในการแสดงฟ้อนฯ และนำมาเป็นการฟ้อนถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา อันเป็นการถวายบูชาด้วยความนอบน้อมเคารพในคุณของพระรัตนตรัย ที่เป็นการแสดงออกผ่านท่าทางการฟ้อนฯ รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้ช่างฟ้อนฯ ได้แสดงเพื่อให้การฟ้อนฯได้ถูกพบเห็น เป็นที่รู้จักเป็นวงกว้างต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระธนาเทพ สกฺกวโส (ศักดิ์วงค์) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการอนุรักษ์ก๋องปู่จาของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” ที่มีการตีก๋องปู่จาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ด้วยความเคารพบอกอาณัติสัญญาณและใช้ประกอบพิธีงานบุญ มีขั้นตอนการเรียนการสอนไม่เป็นระบบมีพระสงฆ์สามเณรและลูกศิษย์วัดรวมถึงมรรคทายกตีก๋องปู่จาในวันโกนวันพระตามภูมิความรู้ (พระธนาเทพ สกฺกวโส, 2560)

2. แนวทางการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมเชิงพุทธ

ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ฟ้อนล่องน่านเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรมเชิงพุทธโดยการสร้างสรรค์เรื่องราวการฟ้อนท่ารำซึ่งเป็นอวัจนภาษา ดังนั้นควรมีผู้บรรยายหรือพิธีกรในการบรรยายท่าฟ้อนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจถึงความหมายของท่าฟ้อนแต่ละท่า ซึ่งท่าฟ้อนแต่ละท่าเป็นท่าที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติที่ได้พบเห็นจากการล่องแพระหว่างการย้ายเมืองหลวง นอกจากนี้ยังมีการนำครูที่มีความรู้ด้านนาฏศิลป์ในจังหวัดน่านมาหารือเพื่อปรับท่าฟ้อนล่องน่านให้ถูกต้นตามแบบฉบับของวัฒนธรรมจังหวัดน่าน เช่น จากเดิมท่าฟ้อนท่าที่ 1 ท่าไหว้ เดิมประนมมือโดยให้ปลายนิ้วทั้ง 10 นิ้ว แนบชิดกัน ปรับเปลี่ยนให้ถูกต้องเป็นประนมมือโดยให้ปลายนิ้วทั้ง 10 แยกจากกันเล็กน้อยเสมอหน้าอก ทำให้เกิดความอ่อนช้อยและพร้อมเพรียงกัน และจากเดิมท่าฟ้อนท่าที่ 6 ท่า เก็บบัวถวายพระมีการใช้นิ้วชี้กับนิ้วโป้งจีบมือมาชิดกัน ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการใช้นิ้วโป้งกับนิ้วกลางจีบมือไม่ชิดกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์การแต่งกายของช่างฟ้อน จากเดิมสวมเสื้อแขนกระบอกสีพื้น ซิ่นม่าน และห่มสไบสีพื้นธรรมดา ทรงผมเกล้ามวยบิดผมกลางศีรษะธรรมดา ประดับด้วยดอกไม้ไหวหรือดอกไม้ตามฤดูกาล แต่ในปัจจุบันมีเสื้อ ซิ่น ผ้าสไบ ในรูปแบบที่หลากหลาย มีสีสันที่โดดเด่นและสวยงาม โดยเฉพาะผ้าสไบมีการปักด้วยลูกปัดสีสันต่าง ๆ เกิดเป็นลวดลายที่สวยงามด้วยฝีมือของช่างฟ้อนเอง การเกล้ามวยผมก็มีหลากหลายรูปแบบและใช้เครื่องประดับผมที่ถูกประดิษฐ์จากวัสดุต่าง ๆ มากมาย เช่น ผ้าใยบัว โลหะ เครื่องเงิน และ

ดอกไม้สีสันสวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศรี ศรีประดิษฐ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ฟ้อนล่องน่าน : วัฒนธรรมการฟ้อนในจังหวัดน่าน” ที่กล่าวว่า กระบวนท่าฟ้อนแต่เดิมใช้ท่าฟ้อนที่นำมาจากฟ้อนลายงามซึ่งหากฟ้อนบนเรือสามารถเคลื่อนไหวเท้าได้เพียงเล็กน้อย แต่หากฟ้อนบนบกจะดีดส้นเท้าขึ้นสูงก่อนการย่ำเท้าทุกครั้งต่อมาได้มีการนำท่ารำมาตรฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทยภาคกลางมาประยุกต์ในการฟ้อน วงดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อน คือ วงกลองล่องน่าน ซึ่งหากเป็นการฟ้อนบนลำเรือจะประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองสองหน้า ฆ้อง แน และปาน แต่หากฟ้อนบนบกจะประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองแอว ฆ้อง แน ฉาบ เพลงที่ใช้บรรเลง คือเพลง “มอญเรือแข่ง” การแต่งกายประกอบด้วยการนุ่งซิ่นม่าน สวมเสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ เกล้าผมมวยกึ่งกลางศีรษะ ติดดอกเอื้องผึ้งและนิยมนำออกแสดงในงานมงคลเท่านั้น (ประภาศรี ศรีประดิษฐ์, 2558)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรปลูกฝังทักษะการฟ้อนล่องน่านที่ถูกต้องให้กับเด็กและเยาวชนช่วยกันสืบสานและสืบทอดโดยมีการจัดอบรมการฟ้อนล่องน่านในแต่ละชุมชน โดยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเพื่อให้การฟ้อนล่องน่านของคนในชุมชน เขตเทศบาลเมืองน่าน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความถูกต้องและสวยงาม ควรนำการแสดงฟ้อนล่องน่านเข้าไปเผยแพร่หรือบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน และมีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ควรอนุรักษ์ท่าฟ้อน การแต่งกายของผู้ฟ้อนล่องน่านให้เป็นแบบดั้งเดิมและจัดตั้งกลุ่มฟ้อนล่องน่านในโรงเรียน ชุมชน มีจิตอาสาสอนฟ้อนล่องน่าน และมีกิจกรรมที่ให้โอกาสเด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และรู้จักการฟ้อนล่องน่าน โดยนำสมาธิใช้ในการจดจำท่าฟ้อน ฟังจังหวะ ควรมีสื่อประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ควรมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงการบรรจุในแผนพัฒนาเทศบาลเมืองน่านที่เป็นเรื่องการฟ้อนล่องน่านโดยตรง ควรมีหน่วยงานสนับสนุนด้านการแต่งกายให้กับช่างฟ้อนเพื่อเป็นกำลังผลักดันให้การฟ้อนล่องน่านอยู่คู่จังหวัดน่านตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. การวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟ้อนล่องน่าน พัฒนาการและการประยุกต์ร่วมสมัยในปัจจุบัน เพื่อให้การฟ้อนล่องน่านได้ถูกถ่ายทอดสู่สายตาชาวโลกในทุกมิติอันจะก่อให้เกิดเกิดความมั่งคง ยั่งยืนต่อไป

2. สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษา ด้านการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับนาฏศิลป์การฟ้อนล่องน่าน ตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับการรักษาและการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดอื่นที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เพื่อเกิดกระบวนการและองค์ความรู้ใหม่ ๆ

องค์ความรู้ใหม่

1. ความเป็นมาของฟ้อนล่องน่าน การฟ้อนล่องน่าน มีความเป็นมาจากการย้ายเมืองโดยการนำของพญาการเมือง ย้ายเมืองจากเมืองวรนคร (เมืองปัว) มายังเวียงภูเพียงแช่แห้งในการย้ายเมืองนั้นได้ใช้เส้นทางน้ำ แม่น้ำน่านเป็นเส้นทางหลักมีการร่องแพอพยพข้าราชบริพารลงมา ขณะล่องตามแม่น้ำน่านมานั้น ได้มีการขับดนตรีประกอบการล่องแม่น้ำน่านมา ทำให้ผู้ที่อยู่บนแพอยากจะคลายความเมื่อยล้าจึงลุกขึ้นฟ้อนบนแพที่ล่องมาดังกล่าว ต่อมาได้มีการนำเอาการฟ้อนดั้งกล่าวมาใช้ในการฟ้อนบนเรือแข่งทีมใดที่เป็นผู้ชนะผีพายในเรือนั้นจะลุกขึ้นฟ้อนเพื่อแสดงความดีใจ อีกทั้งยังได้รับเกียรติฯจากเจ้าผู้ครองนครน่านลงไปฟ้อนบนลำเรือของผู้ชนะด้วย จากการฟ้อนบนเรือได้นำท่าฟ้อนล่องน่าน ขึ้นมาฟ้อนบนพื้นดินโดยเริ่มจากการฝึกสอนและใช้ฟ้อนต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งจำกัดอยู่ในคุ้มหลวงผู้ที่จะทำการฟ้อนคือ กลุ่มลูกหลานเจ้าผู้ครองนครน่าน ต่อมายุคสมัยการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การฟ้อนล่องน่านได้ถูกเผยแพร่ออกมาภายนอกคุ้มหลวง ทำให้เกิดการสืบทอดของชุมชนต่าง ๆ นำมาฟ้อนในงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ

2. ฟ้อนล่องน่านกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การฟ้อนล่องน่านในอดีตโดยส่วนใหญ่จะนิยมฟ้อนในช่วงของการจัดงานแข่งเรือของจังหวัด ด้วยการจัดการแข่งเรือในลักษณะนี้ยึดถือธรรมเนียมให้ราชสำนักจัดก่อนแล้วหมู่บ้านราษฎรอื่นจึงจะสามารถจัดพิธีนี้ได้เมื่อเรือลำใดเป็นฝ่ายชนะ ผู้ชายในเรือลำนั้นก็จะยกมือม้วนฟ้อนด้วยความยินดีโดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแต่หากชายใดมีความสามารถในการฟ้อนลายงาม ซึ่งเป็นการฟ้อนเพื่อผ่อนคลายหลังจากฟ้อนเจิงศิลปะการฟ้อนเพื่อต่อสู้ของชายชาวล้านนาเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็อาจหยิบยกท่าฟ้อนลายงามขึ้นมาใช้ฟ้อนประกอบบนลำเรือตามแต่ผู้ใดจะสามารถเรียบเรียงรังสรรค์ขึ้นมาได้ ลักษณะการใช้เท้ายังคงอยู่นิ่งหรืออาจขยับได้เพียงเล็กน้อยเช่นเดิมเพราะหากเคลื่อนไหวร่างกายมากเกินไปอาจส่งผลให้เรือล่มได้ง่าย กาลเวลาล่วงเลยผ่านไป เกิดการยอมรับในความเท่าเทียมกันของผู้หญิงและผู้ชายทำให้การฟ้อนล่องน่านที่เดิมที่มีผู้ฟ้อนเป็นผู้ชายเท่านั้นที่ให้ขึ้นไปฟ้อนบนเรือ ต่อมาได้รับการยอมรับและให้ผู้หญิงขึ้นฟ้อนบนเรือได้แต่ยังเป็นการฟ้อนที่ไม่มีการย่างก้าวเท้าไปไหน อีกทั้งยังได้มีการนำกระบวนท่าการฟ้อนล่องน่าน จากเดิมฟ้อนเฉพาะบนเรือเท่านั้นได้นำขึ้นมาฟ้อนบนพื้นดิน ทำให้มีการประยุกต์เสริมการก้าวเท้าเข้ามาเพื่อให้เกิดจังหวะที่เข้ากับท่าต่าง ๆ ให้เหมาะสม อีกทั้งการฟ้อนล่องน่านบนพื้นดินปัจจุบันจะเป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่

3. ศิลปวัฒนธรรมเชิงพุทธ หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้มีความรักสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน สอนให้คนอยู่ร่วมกันอย่างไรให้มีความสุข นับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะเรื่องของการนาฏศิลป์การฟ้อนล่องน่านที่ปรากฏ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าทุกกิจกรรมที่จะมีการฟ้อนล่องน่านล้วนแล้วแต่ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่ ด้วยความเชื่อเรื่องของการถวายเป็นพุทธบูชา ประกอบกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้มีสมาธิ การฟ้อนล่องน่านจะประสบความสำเร็จได้จำต้องอาศัยสมาธิที่ตั้งมั่นแน่วแน่ จิตใจจดจ่ออยู่กับเสียงจังหวะดนตรี และท่าทางประกอบการฟ้อนในแต่ละท่า ซึ่งการฟ้อนล่องน่านจะนิยมฟ้อนกันเป็นหมู่คณะ ทำให้ต้องใช้ผู้ฟ้อนจำนวนมาก สิ่งที่จะทำให้การฟ้อนล่องน่านเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและพร้อมเพียงกันนั้น คือ ความสามัคคีของหมู่คณะ

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2550). ทะเบียนข้อมูลวิพิธทัศนา ชุดระบำ รำ ฟ้อน เล่ม 2. กรุงเทพฯ: ไทยภูมิพับลิชชิ่ง.

ธรรมจักร พรหมพ้วย. (2550). ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์. (2558). ฟ้อนล่องน่าน : วัฒนธรรมการฟ้อนในจังหวัดน่าน. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน,* 6(2), 33-72.

ประภาศรี ศรีประดิษฐ์. (2559). ฟ้อนล่องน่าน : วัฒนธรรมการฟ้อนในจังหวัดน่าน. (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระธนาเทพ สกฺกวโส. (2560). ศึกษาการอนุรักษ์ก๋องปู่จาของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เรณู โกสินานนท์. (2545). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพาณิช.

วัฒนธรรมจังหวัดน่าน. (2551). ฟ้อนล่องน่าน. น่าน: มรดกล้านนา.

ศราวุธ จันทรขำ และ อนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์. (2563). นาฏกรรมกับพระพุทธศาสนาในล้านนา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 7(2), 16–32.

สมเดช อภิชยกุล. (2552).ฟ้อนล่องน่าน. เชียงใหม่: มรดกล้านนา.

สักก์สีห์ พนสันติกุล. (2556). การจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาประเพณีเรือแข่งจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.